

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет
Кафедра теорії та філософії права**

Затверджено

на засіданні кафедри теорії та філософії права
юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 2 від 12 вересня 2022 року)

Завідувач кафедри

проф. Косович В.М.

**Силабус з навчальної дисципліни
«Правова соціологія»,
що викладається в межах ОПП «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів зі спеціальності № 081 Право**

**Силабус курсу «Правова соціологія»
2022-2023 навчального року**

Назва курсу	Правова соціологія
Адреса викладання курсу	Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, вул. Січових Стрільців, 17, каб. 253)
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Юридичний факультет, кафедра теорії та філософії права
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Спеціальність № 081 Право Галузь знань № 08 Право
Викладачі курсу	Настасяк Ірина Юріївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та філософії права
Контактна інформація викладачів	iryna.nastasiak@gmail.com http://law.lnu.edu.ua/employee/nastasyak-iryna-yurijivna м. Львів, вул. Січових Стрільців, 17, каб. 253
Консультації по курсу відбуваються	Щосереди, 13:00-15:00 год. (м. Львів, вул. Січових Стрільців, 17, каб. 253) Консультації в день проведення лекцій/семінарських занять (за попередньою домовленістю).
Сторінка курсу	tpl.dep.law@lnu.edu.ua
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати студентам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб зрозуміти соціальну зумовленість та соціальну цінність права; набути навиків, необхідних для забезпечення соціальної ефективності різних видів юридичної діяльності (правотворчої, правозастосовної та правоінтерпретаційної).
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Правова соціологія» є вибірковою дисципліною з спеціальності № 081 Право, для освітньої програми Право, кваліфікації Бакалавр права, яка викладається в III семестрі в обсязі трьох кредитів.
Мета та цілі курсу	<p>Мета вивчення вибіркової дисципліни «Правова соціологія» – розкрити особливості впливу права на розвиток соціальної системи і зворотного впливу соціуму на формування та функціонування правових явищ.</p> <p>Вивчення курсу має на меті формування:</p> <p align="center">загальних компетентностей:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Здатності використовувати засвоєний понятійний апарат для вирішення теоретичних та практичних питань юриспруденції; 2) Знання та розуміння соціологічної проблематики в професійній діяльності правозастосувача; 3) Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями під час вивчення різних тем курсу; 4) Здатність застосовувати набуті знання не тільки в правозастосуванні, але також і на інших стадіях правового регулювання, зокрема в законопроектній роботі. <p align="center">спеціальних компетентностей:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) поваги до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, що базується на особистому переконанні щодо важливості їх дотримання під час застосування усіх без винятку норм об'єктивного права та захисту честі і гідності людини, яка постраждала внаслідок правопорушення. Це охоплює також

розуміння правової природи честі і гідності людини та їх значення для розвитку правової держави як центральних чинників, що зумовлюють зорієнтованість держави та її апарату на забезпечення права, й на охорону честі і гідності людини, а також її законних прав та інтересів;

- 2) здатності застосовувати знання правових норм на захист честі і гідності людини. Вміння використовувати дані знання у юридичній практиці є передумовою для правильного вирішення правозастосувачем не лише питання про наявність підстави застосування відповідного виду відповідальності, але також і вибору оптимальної її форми, правильного визначення юридично значущих обставин, що впливають на призначення покарання та відшкодування;
- 3) здатності до консультування з правових питань, зокрема, щодо потенційних правових наслідків, які можуть настати при нехтуванні правилами професійної етики юриста;
- 4) здатності до логічного, аналітичного, критичного і системного аналізу судових рішень на предмет дотримання етичних стандартів судочинства (доктрина політичного питання в діяльності Конституційного Суду України» та ін.

Вивчення курсу забезпечує досягнення таких **результатів навчання:**

- 1) вміння визначати переконливість аргументів під час підготовки юридичних документів, зокрема тих, за посередництва яких обґрунтовується наявність або відсутність захищених ознак, менш сприятливого ставлення та зразку для порівняння;
- 2) вміння оцінювати недоліки і переваги аргументів та контраргументів, аналізуючи відому проблему, що лежить у площині теорії антидискримінаційного права. Також важливою є здатність прогнозування способів вирішення тієї чи іншої справи, що передбачає застосування положень антидискримінаційного права, в практиці Верховного Суду, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини;
- 3) вміння формулювати тему власного прикладного дослідження, скласти та узгодити його план, самостійно оцінювати, збирати та аналізувати матеріали за визначеними джерелами, самостійно відбирати додаткові джерела. Ці вміння дадуть можливість також чітко визначити предмет дослідження та відкинути неактуальні для конкретного дослідження питання;
- 4) вміння вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Це охоплює також вміння знаходити за їхньою допомогою національні та зарубіжні нормативно-правові акти, зразки документів, іншу інформацію та матеріали. Такі вміння дадуть можливість поглибити знання правозастосувача щодо певних питань захисту від дискримінації, ознайомитися з актуальними правовими позиціями Верховного Суду України, Конституційного Суду України та правильно вирішити певну кримінально-правову проблему;
- 5) вміння самостійно збирати, належно аналізувати та використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності. Вміння аналізувати достовірність джерел походження інформації під час її вибірки та аналізу;

	<p>б) вміння працювати в групі як учасник, формуючи власний внесок у виконання завдань групи. Вміння демонструвати здібності до роботи у команді та лідерські здібності, володіти сучасними методами командної роботи;</p> <p>7) здатності логічно, ґрунтовно, системно та послідовно пояснювати природу за зміст, правову природу та значення основних правових правових інститутів та норм права.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бачинин В.А. Социология: Три курса лекций студентам-юристам / В.А. Бачинин. – Харьков: Консум, 2003. – 576 с. 2. Вебер М. Избранное. Образ общества / Макс Вебер; Пер. с нем. – М.: Юрист, 1994. – 704 с. 3. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, екскалація, залагодження / А. Гірник, А. Бобро. – К.: Основи, 2004. – 172 с. 4. Гравитц М., Пэнто Р. Методы социальных наук. Перевод с французского / М. Гравитц, Р. Пэнто; Под ред. В.П. Казимирчука (вступ. ст.), В.А. Туманова (вступ. ст.); Пер.: С.В. Боботов, Ю.А. Глазов. – М.: Прогресс, 1972. – 607 с. 5. Гурвич Г.Д. Философия и социология права: Избранные сочинения / Г.Д. Гурвич; Пер. М.В. Антонова, Л.В. Ворониной. – СПб.: Издательский дом СПбГУ, 2004. – 848 с. 6. Гідденс Е. Соціологія / Е. Гідденс; Пер. з англ. – К.: Основи, 1999. – 726 с. 7. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение / Э. Дюркгейм; Пер. с фр., сост., послесл. и прим. А.Б. Гофмана. — М.: Канон, 1995. — 352 с. — (История социологии в памятниках). 8. Ерліх Є. Про живе право / Євген Ерліх // Проблеми філософії права. – 2003. – Т. III. – № 1-2. – С. 201-210. 9. Ерліх Є. Соціологія права / Євген Ерліх // Проблеми філософії права. – 2003. – Т. III. – № 1-2. – С. 161-167. 10. Карбонье Ж. Юридическая социология / Пер. с фр. В.А. Туманова. – М.: Прогресс, 1986. – 352 с. 11. Ковлер А.И. Антропология права : Учебник для вузов / А.И. Ковлер. – М.: НОРМА- ИНФРА·М, 2002. – 480 с. 12. Конт О. Дух позитивной философии / Огюст Конт // Тексты по истории социологии XIX-XX вв. Хрестоматия / Сост. и отв. ред. д.ф.н. В.И. Добренев, к.ф.н. Л.П. Беленкова. – М.: Наука, 1994 – С. 5-26. 13. Мейхью Л. Социология права / Л. Мейхью // Американская социология: перспективы, проблемы, методы / Пер. с англ. В.В.Воронина и Е. В. Зиньковского. – М.: Прогресс, 1972. – С. 220-234. 14. Нерсесянц В.С. Право в системе социальной регуляции. История и современность / В.С. Нерсесянц. – М.: Знание, 1986. – 64 с. 15. Настасьяк І.Ю. Соціологія права: навчальний посібник / І. Ю. Настасьяк. – Львів: ЛьвДУВС, 2008. – 196 с. 16. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами / І.І. Русинка. – К.: Професіонал, 2007. – 332 с. 17. Рущенко І. П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с. 18. Савчук С.В. Юридична соціологія: предмет та місце в системі юридичних наук / С.В. Савчук. – Чернівці: Рута, 2003. – 240 с. 19. Соціологія : підручник / Ю.Ф. Пачковський, Н.В. Коваліско, І.В. Городняк та ін.; за ред. д-ра соціолог. наук, проф. Ю.Ф. Пачковського. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 418 с. 20. Черниш Н.Й. Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою / Н.Й. Черниш. – К.: Знання, 2009. – 468 с. 21. Юридическая конфликтология / Отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М.:

	<p>Изд-во ИГиП РАН, 1995. – 316 с.</p> <p>22. Giddens A. Central problems in social theory: Action structure and contradiction in social analysis. – L.: Macmillan press, 1979. – 294 p.</p> <p>23. Giddens A. The constitution of society: Outline of the theory of structuration. – Berkeley; Los Angeles: Univ. of California press, 1984. – 402 p.</p> <p>24. Habermas J. Theoris des Kommunikativen Handelns. – 3, durchges. Aufl. – Frankfurt a. M.: Suhkamp, 1985. – Bd 1: Handlungsratio-naltat und gesellschaftliche Rationalis-tierung. – 534 s.</p> <p>25. Zanden J. Sociology: The Core. – N.-Y.: McGraw-Hill Publishing Company, 1990. – 433 p.</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	32 годин аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 16 годин практичних занять та 58 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вихідні положення правової соціології як науки, її об'єкт, предмет, структуру, завдання та функції; - поняття, види й особливості основних методів проведення соціолого-правових досліджень (спостереження, аналізу документів, опитування, експерименту); - поняття та стадії правової соціалізації особистості та особливості механізму правової соціалізації особистості; - соціальну природу юридичного конфлікту, його структуру та динаміку а також основи технології запобігання юридичним конфліктам і способи їх вирішення; - поняття та особливості соціологічного забезпечення правотворчості, роль у ньому прогнозування, правового моніторингу та опитування громадської думки; - особливості правозастосування як соціальної діяльності, соціологічні особливості статусу суб'єктів правозастосування, а також соціологічні проблеми правосуддя. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аналізувати взаємодію права та інших соціальних регуляторів; - застосовувати основні методи проведення соціолого-правових досліджень для збору та аналізу емпіричної інформації; - виявляти особливості професійної правосвідомості юристів у контексті дослідження правової соціалізації особистості; - характеризувати ознаки юридичних конфліктів, правильно застосовувати технологію запобігання юридичним конфліктам та використовувати адекватні способи їх вирішення; - аналізувати причини девіантної та делінквентної поведінки з метою їх мінімізації; послуговуватися можливостями права в системі соціального контролю; - пропонувати шляхи оптимізації соціологічного забезпечення правотворчості; - обґрунтовувати свою позицію, спираючись на наукові аргументи; - пропонувати соціальні критерії оцінки діяльності суб'єктів правозастосування; - обґрунтовувати способи розв'язання соціологічних проблем правосуддя.
Ключові слова	Правова соціалізація особистості, правова поведінка, девіантна поведінка, соціологія злочинності, юридичний конфлікт, соціальний контроль.
Формат курсу	Очний /заочний

	Проведення лекцій, семінарських занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Правова соціологія як наука Методи проведення соціолого-правових досліджень Правова соціалізація особистості Соціальна природа юридичного конфлікту Соціологія девіантної поведінки Соціологічне забезпечення правотворчості Соціологічне забезпечення правозастосування
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру, письмовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних дисциплін «Соціологія», «Теорія та філософія права», достатніх для сприйняття категоріального апарату правової соціології, розуміння змісту наукових та нормативних джерел.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, практично-орієнтоване навчання, наукові дискусії.
Необхідне обладнання	Із урахуванням особливостей навчальної дисципліни. Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загально вживаних програм і операційних систем.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні тощо: 50 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50 • модулі: 50 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50 <p>Підсумкова максимальна кількість балів за залік – 100</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька індивідуальних завдань. Критеріями перевірки індивідуальних завдань є: усебічний науковий аналіз правових явищ; чіткість, логічність та послідовність викладеної аргументації та її обґрунтованість. Практичні заняття проходять у формі дискусій з обраною лектором теми.</p> <p>Оцінювання успішності: <i>Поточна успішність</i> (оцінюється за 50-бальною шкалою): Відмінно (50); Добре (40, 45); Задовільно (26, 31); Незадовільно (0).</p> <p><i>Критерії оцінювання заліку:</i> 90-100 балів (відмінно) 81-89 балів (добре) 71-80 балів (добре) 61-70 балів (достатньо) 51-60 балів (задовільно) 0-51 балів (незадовільно)</p> <p>50 балів – виставляється студентові, який дав повну і правильну відповідь на всі питання, що базуються на знанні нормативно-правових актів, судової практики та спеціальної літератури, а також виявив</p>

	<p>здібності аналізу джерел вивчення цього курсу.</p> <p>45 – виставляється студентові, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому необхідні джерела, однак при викладанні деяких питань йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються несуттєві неточності та незначні помилки. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого матеріалу за допомогою операцій аналізу, синтезу, а також виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами.</p> <p>40 балів – виставляється студентові, який дав повну і правильну відповідь, але не на всі питання, або відповідь не базується на всіх складових джерелах вивчення. Однак у підсумку його відповідь повинна базуватись не менше ніж на двох базових джерелах.</p> <p>31 бал – виставляється студентові, який не дав вичерпної детальної відповіді на питання контрольних завдань і відповідь базується тільки на одному із рекомендованих джерел вивчення матеріалу.</p> <p>26 балів – виставляється студентові, який загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки.</p> <p>0 балів – виставляється студентові, який не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом; фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків; недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності; демонструє безсистемне виділення випадкових ознак вивченого, невміння робити найпростіші операції аналізу і синтезу, узагальнення, висновки.</p>
<p>Питання до заліку чи екзамену.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виділіть та охарактеризуйте теорії науковців, які мали (на ваш погляд) найсуттєвіший вплив на становлення правової соціології як окремого напрямку наукового знання. 2. Проаналізуйте значення досліджень Євгена Ерліха для розвитку правової соціології. З'ясуйте позитивні аспекти та вади концепції «живого» права. 3. Висловіть міркування щодо змісту та співвідношення термінів «правова соціологія» та «соціологія права», а також доцільності їх ототожнення. Обґрунтуйте відповідь. 4. Проаналізуйте особливості об'єкта правової соціології, порівнявши його з об'єктом загальної теорії права та загальної соціології. 5. Обґрунтуйте предметну специфіку правової соціології, поясніть її функції та завдання. 6. Визначіть особливості методів правової соціології порівняно з загальною теорією права. 7. Роз'ясніть особливості структури правової соціології, 8. Поясніть, з якими науками та в якому контексті пов'язана правова соціологія 9. Здійсніть соціолого-правовий аналіз поняття «особистість» Порівняйте його з іншими суміжними категоріями. 10. Поясніть, як співвідносяться поняття «соціальна роль» і «соціальний статус». 11. Визначіть мету соціалізації особистості, основні інститути та чинники, що впливають на її перебіг.

12. Охарактеризуйте особливості правової соціалізації особистості.
13. Назвіть стадії правової соціалізації. Поясніть доцільність виділення цих стадій.
14. Поясніть зміст механізму правової соціалізації. Виділіть його основні елементи.
15. Здійсніть порівняльний аналіз механізмів правової соціалізації на буденному (непрофесійному) та фаховому (практичному і науковому) рівні.
16. Запропонуйте порівняльну характеристику правосвідомості юриста-практика та юриста-науковця.
17. Охарактеризуйте особливості професійної деформації правосвідомості юриста.
18. З'ясуйте поняття та ознаки правової поведінки.
19. Здійсніть видову характеристику правової поведінки з використанням різних критеріїв.
20. Проаналізуйте біологічні підходи до розуміння проблеми девіації.
21. Проаналізуйте психологічні підходи до розуміння проблеми девіації.
22. Проаналізуйте соціологічні підходи до розуміння проблеми девіації.
23. Аргументуйте власну позицію щодо негативних та позитивних рис девіантної поведінки.
24. Обґрунтуйте власну позицію щодо домінуючих чинників соціальних відхилень.
25. З'ясуйте сутність соціально-правового релятивізму (в контексті правової девіації).
26. Поясніть співвідношення девіантної поведінки та делінквентної поведінки.
27. Дайте власну оцінку феномену делінквентної субкультури. Які субкультури варто досліджувати з огляду на їх вплив на суспільно-правове життя?
28. Поясніть зміст «ідеї превентивності» в контексті боротьби зі злочинністю. З'ясуйте її сильні та слабкі сторони.
29. Поясніть природу соціального контролю та роль у ньому права.
30. Дослідіть проблему санкцій в контексті вивчення соціально-правового контролю.
31. Визначіть предметну сферу юридичної конфліктології. Поясніть доцільність виділення юридичної конфліктології як окремої галузі знань, її теоретичне та практичне спрямування.
32. Проаналізуйте зміст та ознаки соціальних конфліктів.
33. З'ясуйте причини та умови виникнення соціальних конфліктів.
34. Здійсніть видову характеристику соціальних конфліктів з використанням різних критеріїв групування.
35. Проаналізуйте конструктивні та деструктивні наслідки соціальних конфліктів.
36. Визначіть проблемні питання у розумінні поняття та ознак юридичного конфлікту.
37. Поясніть, який соціальний конфлікт можна вважати юридичним.
38. Охарактеризуйте просторові, часові та внутрішньосистемні межі юридичного конфлікту.
39. Здійсніть аналіз видів юридичних конфліктів.
40. Поясніть особливості «змішаних» юридичних конфліктів.
41. Виокреміть та проаналізуйте структурні елементи юридичного конфлікту.
42. Проаналізуйте стадії юридичного конфлікту.
43. З'ясуйте особливості юрисдикційних способів вирішення юридичних конфліктів.

	<p>44. Поясніть значення альтернативних способів вирішення юридичних конфліктів.</p> <p>45. Дослідіть проблему медіації як способу вирішення юридичних конфліктів.</p> <p>46. Визначіть та проаналізуйте основні юридичні та соціальні чинники, що впливають на ефективність правозастосовної діяльності</p> <p>47. Проаналізуйте поняття та види суб'єктів правозастосування, особливості їх правового статусу.</p> <p>48. Охарактеризуйте чинники, які сприяють забезпеченню правового характеру правозастосовної діяльності.</p> <p>49. Здійсніть аналіз розсуду суб'єктів правозастосовної діяльності. Визначіть позитивні аспекти розсуду суб'єктів правозастосовної діяльності, а також приховані загрози, які він може мати для суспільства.</p> <p>50. Проаналізуйте моральні та етичні вимоги, яким має відповідати правозастосовний розсуд.</p> <p>51. Поясніть особливості застосування принципу «contra legem» у прийнятті правозастосовного акту.</p> <p>52. Проаналізуйте проблему незалежності судової влади. Запропонуйте власний підхід до її розв'язання</p> <p>53. Здійсніть аналіз проблеми доступу до правосуддя з позицій соціологічного підходу. Запропонуйте власний підхід до її розв'язання</p> <p>54. Розкрийте значення ефективності норм права у подоланні правового нігілізму.</p> <p>55. Зробіть порівняльний аналіз соціальної та юридичної ефективності норм права.</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано після завершення курсу.</p>